

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ KAPSAMINDA ETKİNLİK ŞARTININ RASYO ANALİZİ YÖNTEMİ İLE TESPİTİ*

Gözde BABAOĞLU^a
Doç. Dr. Erkan ÖZTÜRK^b

Örnek Olay (Vak'a) Tahlili
(Case Analysis)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Temmuz 2020; 13 (2): 377-400

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, riskten korunma muhasebesini uygulamayı tercih eden mevduat bankalarının yıllara göre riskten korunmak amaçlı türev ürün kullanım oranlarındaki değişimin ve riskten korunmada beklenen etkinlik düzeyinin tespit edilmesidir. Çalışmanın Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2014-2018 yılları arasındaki konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarının incelendiği araştırma bölümünde etkinlik ölçümü için rasyo analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda yıllara göre kur ve faiz düzeylerinde yaşanan dalgalanmaların riskten korunma amaçlı türev ürün kullanımını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Etkinlik testi sonucuna göre ise, istenen etkinlik düzeyi içinde bulunmada en başarılı mevduat bankalarının Akbank T.A.Ş., QNB Finansbank A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş. olduğu ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’nin aynı başarıyı gösteremediği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: TMS 39, TFRS 9, Riskten Korunma Muhasebesi, Etkinlik Testi, Rasyo Analizi.

JEL Kodları: M40, M41.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Babaoğlu, G., Öztürk, E. (2020). Riskten Korunma Muhasebesi Kapsamında Etkinlik Şartının Rasyo Analizi Yöntemi ile Tespiti. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 13 (2), 377-400.

* Makalenin gönderim tarihi: 17.10.2019; Kabul tarihi: 02.02.2020, iThenticate benzerlik oranı %22

^a Kırklareli Üniversitesi, İşletme Bölümü, gozdebabaoglu@gmail.com.

ORCID: [0000-0003-0694-8030](https://orcid.org/0000-0003-0694-8030).

^b Kırklareli Üniversitesi, İşletme Bölümü, erkan.ozturk@klu.edu.tr, ORCID: [0000-0002-9356-1557](https://orcid.org/0000-0002-9356-1557).

EVALUATION OF EFFECTIVENESS TEST STATED IN HEDGE ACCOUNTING WITH RATIO ANALYSIS METHOD

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the improvement in the utilization rates of deposit banks which applying the hedge accounting and the level of effectiveness expected to be provided in hedging. The deposits banks which operating in Turkey were examined between 2014-2018 years of the annual report and the ratio analysis were utilized in the effectiveness measurement. As a result, it is determined that the increase in the exchange rate and interest rates increased the utilization rates of hedge accounting. According to the results of the effectiveness test, Akbank, QNB Finansbank and Türkiye İş Bankası are the most successful deposits banks in the desired level of effectiveness and it was seen that Türkiye Garanti Bank was determined not show the same success.

Keywords: TAS 39, TFRS 9, Hedge Accounting, Effectiveness Test, Ratio Analysis.

JEL Codes: M40, M41.

1. GİRİŞ¹

Açık sistemin parçası olan ve değişken özelliklere sahip çevre konularından doğrudan veya dolaylı etkilenen işletmeler, rekabet avantajı sağlayabilme, marka gücünü artırma ve faaliyetlerine devam edip sürekliliklerini sağlama amacı gütmektedirler. Ancak çevrede yaşanan değişimler belirsizlikleri beraberinde getirmekte ve risk kavramını ortaya çıkarmaktadır. Olumlu ya da olumsuz sonuçlara yol açan bu riskler işletmelerin sürekliliklerini sağlamasına doğrudan etki etmekte ve konu ile ilgili önlemler alınmasını gerektirmektedir. Riskten korunma olarak adlandırılan bu durum, işletmeler tarafından değişen koşullara uyum sağlama noktasında kullanılmaya başlanmış olup birçok akademik çalışmaya da konu edilmiştir.

Riskten korunma muhasebesi uygulama esasları genel hatlarıyla TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı içinde yer almaktadır. Ancak TMS 39'un karmaşık ve eksik yönlerinin giderilmesi amacıyla Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGGK) tarafından TFRS 9 Finansal Araçlar standardının güncel sürümü yayımlanmış olup 2018 yılı itibariyle kullanıma sunulmuştur ve TMS 39 standardının finansal riskten korunma muhasebesi olarak adlandırılan bölümü dışındaki bölümleri yürürlükten kaldırılmıştır. TMS 39 ve TFRS 9 standartlarına bu çalışmanın konusunu oluşturan riskten korunma muhasebesi kapsamında bakıldığında TFRS 9'da oldukça az bilgiye yer verilmiş olup yapılacak işlemlerin TMS 39 üzerinden anlatıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, TMS 39'un finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili hükümlerinin halen yürürlükte olması nedeniyle riskten korunma muhasebesi uygulayan işletmeler de bilgi paylaşımına bu standart

¹ Bu makale, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

üzerinden devam etmektedirler. Bu sebeple çalışmanın, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

İşletmelerin riskten korunma amaçlı ürünler kullanması ve bunları riskten korunma muhasebesine konu etmesi, işletmenin sürekliliği ve olumsuz durumlarda göstereceği performans konusunda bilgi kullanıcılarına öngörü sağlayabilmektedir. Gelecek ile ilgili yapılan tahminin olumlu ya da olumsuz olmasının belirleyicilerinden birisi riskten korunmada sağlanan etkinlik düzeyinin bilinmesidir. Buna ilişkin Okudan'ın (2008) riskten korunmada etkinlik testi yöntemlerini incelediği doktora tezinde etkinlik ölçümünün nasıl yapılması gerektiği temsili rakamlar üzerinden vaka analizleri ile açıklanmıştır. Ek olarak Kayaalp ve Kıymetli Şen (2017) etkinlik testi yöntemlerini inceledikleri makalede, temsili rakamlar üzerinden bir bankanın verdiği krediler ve forward işlemlerinin etkin olup olmadığı "Dollar-Offset" yöntemi ile analiz edilmiştir. Çiftçi (2018) ise gerçekleştirdiği çalışmasında bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin faaliyet raporlarında yer alan riskler ve risk yönetim faaliyetlerini incelemiş ve riskten korunma muhasebesine ilişkin yayınlamış olduğu açıklamaları analiz etmiştir. Gerçekleştirilen literatür taramasında ulaşılabilen çalışmalarda ağırlıklı olarak temsili rakamlar üzerinden uygulamalara ağırlık verildiği ve bankacılık sektörünün geneline projeksiyon sunmadığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, Türkiye'de var olan belirsizlik ve devamında meydana gelen risk ortamında, riskten korunma muhasebesini uygulayan mevduat bankalarının yıllara göre riskten korunma amaçlı türev ürün kullanım oranlarındaki gelişimin ve riskten korunmada sağlanması beklenen etkinlik düzeyinin TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı kapsamında tespit edilmesi şeklinde belirlenmiştir.

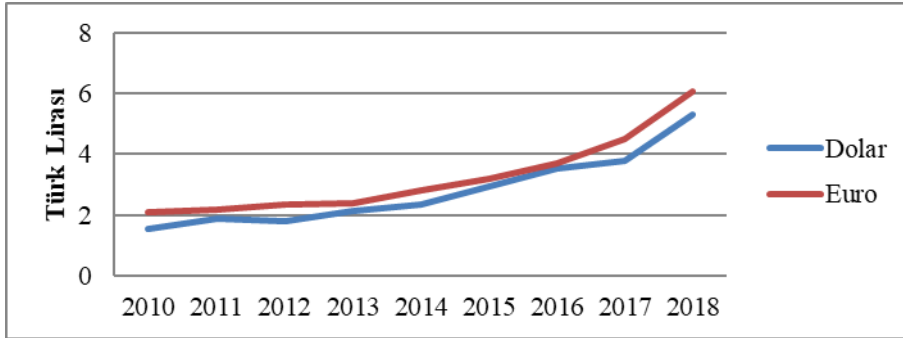
2. FİNANSAL RİSK VE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

İşletmeler faaliyetlerine devam ettikleri dönem boyunca kazanç veya kayıplarına etki edebilecek birçok beklenmedik olay ile karşı karşıya kalmaktadır. Beklenmedik olayların gerçekleşmesi olarak ifade edilen risk kavramının finansal boyutu; işletmelerin finansal durumlarıyla ilgili gerçekleşmesi beklenen olaylardan meydana gelen olumlu ya da olumsuz değişiklikler olarak tanımlanmaktadır (Emhan, 2009, s. 210). Risk ile karşı karşıya kalınması durumunda zarar elde etme olasılığının yanı sıra bu ortamdan kazanç elde etme olasılığı da bulunmaktadır. Bu nedenle, her zaman ortadan kaldırılmak istenmeyen bir durum olan finansal riskin iyi yönetilmesi işletmeler için önem arz etmektedir. Riskin yönetilmesi noktasında ise, ilk dikkat edilmesi gereken konu finansal riskin tanımlanması olarak açıklanmaktadır (Horcher, 2005, ss. 1-2). Finansal

riskler, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar standardında da belirtildiği gibi genellikle üç ana grupta ele alınmaktadır. Bunlar (TFRS 7,md. 32);

- Piyasa riski,
- Likidite riski ve
- Kredi riskidir.

Piyasa riski, piyasalarda meydana gelen fiyat değişimlerinin finansal aracın gerçeğe uygun değerinde ya da gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma yaratma riski olarak açıklanmaktadır. Bu risk türü işletmelerin maruz kaldıkları en açık finansal risk türü olup bünyesinde faiz oranı riskini, döviz kuru riskini ve fiyat riskini barındırmaktadır (TFRS 7, Ek A). Döviz kuru riski, kurda meydana gelen beklenmedik değişimlerin işletmelerin kazanç veya kayıplarında meydana getirdiği farklılıklar şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2010, s. 131). Faiz oranı riski ise, piyasa faiz oranlarında meydana gelen dalgalanmaların, faiz getirisi olan finansal varlıkların piyasa fiyatlarında yarattığı değişkenliktir (Doğanoğlu, 2014, s. 8). Piyasa riskinin diğer bir ayağı olan fiyat riski; organize piyasalarda işlem gören emtiaların fiyatlarında meydana gelen dalgalanmalar sonucu ortaya çıkmaktadır (Gündoğdu, 2016, s. 141). Bunun yanı sıra, hisse senedi fiyatlarında gelecekte yaşanması muhtemel düşme olasılığı da fiyat riski olarak adlandırılmaktadır (Aydın, Başar ve Coşkun, 2010, s. 335). Türkiye gibi gelişmekte olan ve ithalat ihracat faaliyetlerinde bulunan birçok ülke için kur ve faiz oranı riski en çok kaçınılan riskler arasında yer almaktadır. Bu noktada kur riski ve faiz riskinin Türkiye'deki durumunun bilinmesi önem kazanmaktadır. Şekil 1'de 2010 ile 2018 yılları arasında Türk Lirası'nın Dolar ve Euro karşısındaki performansı yer almaktadır.

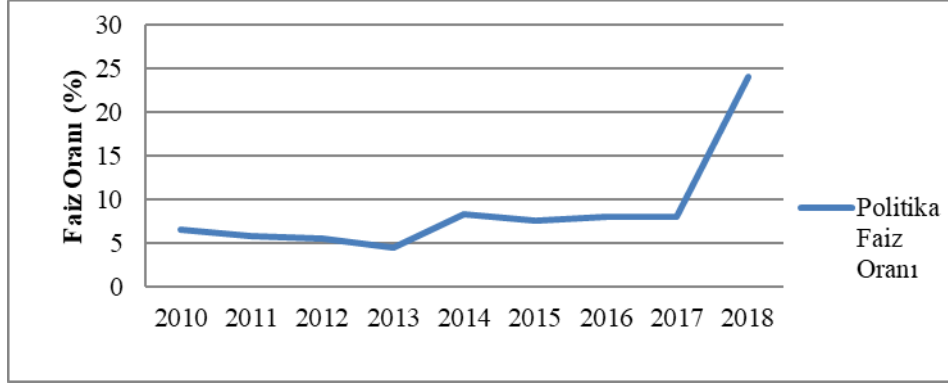

Şekil-1: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Türk Lirası Bazlı Dolar ve Euro Paritesi (2010-2018)

Kaynak: (TCMB, 2019)

Şekil 1 incelendiğinde Türkiye'de Dolar ve Euro kurunun genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra özellikle 2014 yılından sonra yaşanan artışlar ile 2017 ve 2018 yılında meydana gelen ani yükselişler dikkat çekmektedir. Bununla birlikte ortaya çıkan döviz kuru riski hem ülke ekonomisini hem de işletmeleri derinden etkilemiştir. Ek

olarak Türkiye'deki faiz oranları ile ilgili yaşanan gelişmeler de ekonomik hayatı ve işletmelerin kazanç ve kayıplarını doğrudan etkilemektedir. Şekil 2'de Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasındaki politika faiz oranı değişimlerine yer verilmiştir.

Şekil-2: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Faiz Oranları (2010- 2018)

Kaynak: (TCMB, 2019)

Şekil 2 incelendiğinde, Türkiye'de 2010 ile 2013 yılları arasında faiz oranlarında düşme eğilimi söz konusu iken 2013 yılından sonra yükselme eğilimi ortaya çıktığı görülmektedir. Burada 2014, 2017 ve 2018 yılında yaşanan kur artışlarına önlem olarak alınan faiz kararları ile birlikte dikkat çekici faiz oranı artışları meydana gelmiştir. Yaşanan faiz artışlarıyla birlikte de özellikle bu dönemlerde faiz riskinin arttığı söylenebilir.

Likidite riski; TFRS 7'de nakit olarak ya da diğer bir finansal varlığın teslimi suretiyle ödenen finansal borçlarla ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmesinde meydana gelen zorlanma riski olarak tanımlanmaktadır (TFRS 7, Ek A). Daha genel anlamda ise, işletmelerin ihtiyaç duyduğu finansal kaynakların zamanında ve arzu edilen maliyetten elde edilmemesi ya da varlıkların zamanında ve arzu edilen fiyattan satılmaması sonucunda meydana gelen nakit sıkıntısı olarak açıklanmaktadır (Yücel, Mandacı ve Kurt, 2007, s. 107). Bunun yanı sıra; kredi riski ise, TFRS 7'de finansal aracın taraflarından birinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle diğer tarafta finansal bir kayıp/zarar meydana gelmesi riski olarak tanımlanmaktadır (TFRS 7, Ek A). Bir diğer tanıma göre, borçlu kişi ya da kurumların, yaptıkları anlaşma veya imzaladıkları sözleşmede yer alan sorumluluklarını yerine getirmeme riskidir (Budak ve Semra, 2012, s. 24).

Finansal riskler göz önüne alındığında işletmelerin belirsizlikler ile baş etme yöntemlerinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bu yöntemlerin başında; varlıkların risk ve belirsizliklerini kısmen veya tamamen ortadan kaldıran işlemlere başvurulması gelmekte ve buna finansal riskten korunma (hedging) denmektedir (Bontas, 2009, s. 1). İşletmeler riskten korunma işlemlerini gerçekleştirirken birçok finansal riskten korunma aracı

kullanmaktadır. Çalışmada ele alınan TFRS setinin ilgili standardında yer alan finansal riskten korunma muhasebesi kapsamında belirtilmiş olan riskten korunma araçları; türev ürünler ve döviz kuru riskinden korunma amaçlı kullanılan araçlar şeklinde sınırlandırılmıştır. Bu araçlara ilişkin detaylı açıklamalara aşağıda yer verilmektedir.

2.1 Finansal Riskten Korunma Araçları

Türev araçlar; belirsizliği karşı korunma aracı olarak yapılan anlaşmalar veya sözleşmeler şeklinde açıklanmaktadır. Geleneksel araçlardan gelen riskleri bağımsız olarak ayrı ayrı toplayan ve yöneten bu araçlar doğru kullanıldığında işletmeler maliyetlerini düşürmekte ve getirilerini arttırmaktadırlar (Rao, 2012, s. 56). Türev araçlar temelde; forward, futures, swap ve opsiyonlar olmak üzere dört grupta incelenmektedirler.

Forward anlaşmalar, fiyatı bugünden belirlenmiş olan bir dayanak varlığın gelecekte bir tarihte teslimini içeren bir, üç veya altı ay vadeli olarak düzenlenen sözleşmelerdir (Chambers, 2009, s. 42). Futures anlaşmalar ise, temelde düzenli piyasalarda işlem gören forward anlaşmalar olarak bilinmektedir. Bir başka ifade ile futures sözleşmesini satın alan taraf daha önceden belirlenmiş olan fiyattan, belirlenen miktarda malı, belirlenen zamanda almayı taahhüt ederken sözleşmeyi satan taraf aynı mal miktarını, belirtilen tarih ve fiyattan satmakla yükümlü olmaktadır (Yıldırak, Çalışkan ve Çetinkaya, 2008, s. 10). Swap, iki taraf arasındaki daha önceki bir tarihte belirlenmiş olan sistem içerisinde bir finansal varlıktan doğacak gelecekteki nakit akışlarının değiştirilmesi konusunda yapılan anlaşmadır (Chambers, 2009, s. 123). Farklı para birimleri veya değişken faizli borç ödemesinin sabit faizli borç ödemesi ile takas edilmesi swap ile ilgili verilen örneklerin başında gelmektedir. Opsiyonlar ise, taraflardan birisine bir dayanak varlığı belirlenen bir tarihte, üzerinde anlaşmaya varılmış fiyattan alma ya da satma hakkı vermekte ancak bu hakkın kullanılması noktasında bir sorumluluk yüklemeyen türev araç şeklinde tanımlanmaktadır (Yavuz, 2002, s. 28). Ek olarak opsiyon sözleşmelerinde prim uygulaması bulunmakta olup hak kullanılması bile primin karşı tarafa ödenmesi durumu işletme ya da bireylere ek maliyet olarak yansımaktadır (Hull, 2012, s. 8).

Döviz kuru riskinden korunmaya yönelik kullanılan ancak türev ürün özelliği taşımayan araçlar ise döviz kredisi, leasing, forfaiting ve factoring olarak sıralanmaktadır (Doğanay, 2016, s. 521).

2.2 Finansal Riskten Korunma Araçlarının TFRS Seti Kapsamında Sınıflandırılması

İşletmelerin belirtilen risklerden belirli araçlar yardımıyla korunmalarının kayıt altına alması ve raporlaması hem TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı hem de TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı içerisinde riskten korunma muhasebesi yardımıyla

açıklanmaktadır. Riskten korunma muhasebesi kapsamında üç tür riskten korunma türü bulunmaktadır. Bunlar;

- Gerçeğe uygun değer riskinden korunma,
- Nakit akış riskinden korunma ve
- Net yatırım riskinden korunmadır.

Gerçeğe uygun değer, ilk kez 2012 yılında yayınlanan ve 2014 yılında güncelleştirilen TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı ve 2018 yılında revize edilen Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve kapsamında ise piyasada var olan katılımcılar arasında, ölçüm yapılan tarihte olağan bir işlemde, bir varlığın satışının gerçekleştirilmesi veya bir borç devrinin sağlanması durumunda ödeme yapılacak fiyat şeklinde tanımlanmaktadır (TFRS 13, md. 9 ve Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü), md.6.12). Gerçeğe uygun değer riski ise muhasebeleştirilmiş olan varlık veya borcun ya da kesin taahhüdün belirli bir risk unsuru ile ilişkilendirilen ve kâr veya zarara etki edebilecek nitelikteki değişikliklere karşı gerçekleştirilen finansal riskten korunma işlemi şeklinde açıklanmaktadır (TMS 39, md.86).

Nakit akışı, paranın iş ve finans alanındaki hareketlerini ifade etmekte olup bu akışta meydana gelebilecek olan değişiklikler nakit akış riskini oluşturmaktadır. Nakit akış riskinden korunma ise fiyat, maliyet ve faiz gibi gelecekte bir tarihte nakit çıkışına etki edecek değişken unsurların riskinden korunmayı ifade etmektedir (Doğanoğlu, 2014, s. 78).

Net yatırım riskinden korunma, yabancı para ile sürdürülen net yatırımların finansal risklerden korunmasını ifade etmektedir. Yapılan işlemlerin ülke para biriminden farklı bir para biriminde gerçekleştirilmesi nedeniyle burada korunmak istenen risk türü kur riskidir (Çakır ve Sabuncu, 2016, s. 133).

Yukarıda açıklanan risk türlerini kapsayan riskten korunma muhasebesini uygulamak isteyen işletmelerin bazı ölçütleri sağlaması beklenmektedir. Bu ölçütlere aşağıda yer verilmektedir (TMS 39, md.88).

- Belgelendirme
- Korunma işleminin etkin olması
- Nakit akış riskinden korunma işlemlerinde korunma işleminin konusu olan tahmini işlemin gerçeğe dönüşme olasılığının yüksek olması
- Riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilir şekilde ölçülmesi
- Riskten korunma etkinliğinin süreklilik arz etmesi

2.3 Finansal Riskten Korunma Muhasebesi: Etkinlik Ölçümü

İşletmelerin finansal riskten korunma muhasebesi uygulayabilmesi için gerekli şartlardan birisi olan etkinlik, finansal riskle karşı karşıya kalan kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışında oluşan değişikliklerin,

finansal riskten korunma için edinilen aracın gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışında meydana gelen değişiklikler ile dengelenmesini ifade etmektedir (Kayaalp ve Kıymetli Şen, 2017, s. 320). Etkinlik ölçümündeki temel amaç, riskten korunma ilişkisi ile ilgili tarafsız sonuç elde etmek ve riskten korunma işleminde ortaya çıkabilecek etkin olmama durumunu minimize etmektir (Di Clemente, 2015, s. 36). Bu noktada etkinlik testi incelendiğinde, ileriye dönük etkinlik testi ve geriye dönük etkinlik testi şeklinde iki ayrı çeşide sahip olduğu görülmektedir. İleriye dönük etkinlik testi, finansal riskten korunma amacıyla yapılan işlemlerin gelecekte de etkin olmasının beklendiğini göstermekte iken geriye dönük etkinlik testi işlemin bir önceki dönem içerisinde gerçekten etkin olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir (Ramirez, 2007, s. 18-19).

Finansal riskten korunma muhasebesinde önemli bir yere sahip olan etkinlik ölçümünde kullanılacak olan yöntemin belirlenmesi önem arz etmektedir. Ölçüm yönteminin seçiminde muhasebe standartları içerisinde henüz bir kısıtlamaya gidilmemiştir. Ancak günümüzde etkinlik ölçümünün yapılması konusunda genel kabul görmüş bazı yöntemler bulunmaktadır. Bunlar;

- Kritik koşullar yöntemi,
- Varyans küçültmesi yöntemi,
- Regresyon analizi yöntemi ve
- Rasyo analizi yöntemidir.

Kritik koşullar yöntemi, sadece geleceğe yönelik etkinlik ölçümünde kullanılan bu yöntem, finansal riskten korunmak amacıyla elde edilen aracın sahip olduğu bazı kritik koşulların riskten korunma kalemi ile karşılaştırılmasını ifade etmektedir. Riskten korunma aracının anapara tutarı ve korunma konusu kalemin anapara tutarının eşit olması, vadesinin aynı olması, riskten korunma aracının kullanım nedeni ile korumak istenen kalemin sahip olduğu riskin uyumlu olması kritik koşullar olarak kabul edilmektedir (Ramirez, 2007, s. 21).

Varyans küçültmesi yöntemi, riskten korunmak için elde edilen aracın nakit akışında veya gerçeğe uygun değerinin, sadece riskten korunmak istenen kalemin nakit akış değeri veya gerçeğe uygun değeri ile karşılaştırılması şeklinde uygulanmaktadır (Finnerty ve Grant, 2002, s. 100-101). Bu yöntem hem geriye dönük etkinlik testi uygulamalarında hem de ileriye dönük etkinlik testi uygulamalarında kullanılmaktadır (Ramirez, 2007, s. 25). Elde edilen sonucun oldukça etkin olarak değerlendirilebilmesi için ise %80'e eşit ya da büyük olması istenmektedir (Okudan, 2009, s. 110).

Etkinlik ölçümünde regresyon yönteminin kullanılması ile riskten korunma kaleme ilişkin gerçeğe uygun değer değişimleri ile riskten korunma amacıyla elde edilen araca ilişkin gerçeğe uygun değer değişimlerinin geçmişte yüksek korelasyona sahip olup olmadıkları tespit edilmekte ve böylece gelecekte de yüksek korelasyona sahip olup olmayacakları

belirlenmektedir (Türel, 2008, s. 79). Analiz sonucunda elde edilen R^2 (Belirlilik Katsayısı) değeri riskin maksimum ne kadar düşürülebileceğini ifade etmekte (Lindahl, 1989, s. 469) ve riskten korunmak için edinilen aracın riskten korunma kaleminde meydana gelen değişiklikleri açıklamadaki başarısını ifade etmektedir (Newbold, 2000, s. 552).

Rasyo analizi yöntemi, Dollar-Offset metodu olarak da bilinir ve etkinlik testi hesaplamasında en çok tercih edilen yöntemlerdendir. Temel olarak finansal riskten korunma aracının ve riskten korunmaya konu edilen kalemin gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışlarındaki değişimlerin belli bir süre zarfı içinde karşılaştırılmasını diğer bir ifade ile birbirine oranlanmasını esas almaktadır. Elde edilen sonucun ise etkin kabul edilebilmesi için %80 ile %125 aralığında olması gerekmektedir (Ramirez, 2007, s. 21). Mükemmel bir riskten korunma işlemi için finansal riskten korunmada meydana gelen değişikliklerin, riskten korunan kalemin değerinde meydana gelen değişiklikleri tam olarak dengelemesi beklenmektedir. Değişikliklerin dönemsel bazda alınması değişikliklerin az olduğu zamanlarda etkin olmama durumunu ortaya çıkardığından analizin kümülatif toplamlar üzerinden yapılması önerilmektedir (Finnerty ve Grant, 2003, s. 43).

3. RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ KULLANIMI VE RASYO ANALİZİ YÖNTEMİ İLE ETKİNLİK TESTİ

3.1 Araştırmanın Örnekleme

Finansal risk unsurlarının fazla olduğu ülkelerde, bazı sektörlerin bu belirsizlik ortamından etkilenme alanları daha fazla olurken bazı sektörlerin ise daha az olmaktadır. Bankacılık sektörü yapısı itibarıyla başlı başına risk alma işi olarak tanımlanmakta ve finansal risklere doğrudan maruz kalmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında bankacılık sektörü üzerinde çalışma yapılmış olup örneklemin sınırlandırılması amacı ile Türkiye’de faaliyet gösteren 34 adet mevduat bankası seçilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda sadece 12 bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiş olup etkinlik analize bu bankalar dâhil edilmiştir.

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının beş yıllık konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporları incelenerek riskten korunma muhasebesi uygulayıp uygulamadığına, uygulanmış ise hangi riskten korunma türünün tercih edildiğine ve etkinlik şartının sağlanıp sağlanmadığına bakılmak istenmektedir. Bu bağlamda faiz ve kurda yaşanan ani değişiklikler de göz önünde bulundurularak 2014-2018 yılları arasındaki ikincil verilerden yararlanılmış olup karmaşık süreçlerden arındırılmış, basit araçlar kullanılarak yapılabilen ve tüm bilgi kullanıcıları tarafından diğer tekniklere göre daha kolay uygulanabilen bir yöntem olan rasyo analizi

yöntemi tercih edilmiştir. Bununla birlikte hata payının en aza indirgenebilmesi için birçok kaynak tarafından da önerilen kümülatif toplamlar üzerinden analiz gerçekleştirilecektir. Riskten korunma türleri bakımından ise işletmelerin finansal riskten korunma muhasebesinde en çok tercih ettiği türlerden biri olan gerçeğe uygun değer riskinden korunma üzerinde etkinlik testi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Tablo 1 yardımıyla örnek uygulamaya yer verilmiştir.

Tablo-1: Akbank A.Ş.'nin 2018 Yılı Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma İşlemlerine İlişkin Verileri

Riskten Korunma Aracı	Riskten Korunma Konusu Kalem	Maruz Kalınan Risk	Riskten Korunma Aracının Gerçeğe Uygun Değer Farkı	Riskten Korunma Konusu Kalemlerin Gerçeğe Uygun Değer Farkı	Etkin Olmayan Kısım
Faiz Swabı	Sabit faizli YP Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	Faiz Riski	(43.581)	33.893	(9.688)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	2.632.655	(2.658.615)	(25.960)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli TL Ticari Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur Riski	9.438	(9.438)	-
Faiz Swabı	Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz Riski	93	(95)	(2)
Çapraz Para Swabı	Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur Riski	22.074	(22.686)	(612)

Kaynak: (Akbank, 2018, s. 95)

Tablo 1’de Akbank A.Ş.’nin 2018 yılı finansal tablolarına ilişkin açıklama ve dipnotların dördüncü bölümü olan Mali Bünyeye ve Risk Yönetimine İlişkin Bilgiler kısmının XI-Riskten Koruma İşlemine İlişkin Açıklamalar

başlığının 2. Gerçeğe Uygun Değerden Korunma Muhasebesine İlişkin Bilgiler bölümünde yer alan verileri bulunmaktadır. Rasyo analizi kapsamında riskten korunma aracının gerçeğe uygun değer farkının, riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değer farkına oranlanmasıyla elde edilmektedir. Bu doğrultuda analizde kullanılan ve genel kabul görmüş denklem (1) aşağıdaki gibidir (Ramirez, 2007, s. 21).

$$\text{Etkinlik Oranı (\%)} = \frac{\text{Riskten Korunma Aracının Gerçeğe Uygun Değer Farkı}}{\text{Riskten Korunma Konusu Kalemin Gerçeğe Uygun Değer Farkı}} (1)$$

Elde edilen sonuç % 80 ile % 125 aralığında bulunduğu işlem etkin olduğu kabul edilmektedir.

3.3 Bulgular

Çalışmaya konu olan mevduat bankalarının 2014 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında Tablo 2’de görüldüğü gibi 34 banka arasından dokuz bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 26 olmaktadır.

Tablo-2: 2014 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri			
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Riskinden Korunma	Akış	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	✓	X		✓
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	✓	✓		X
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	✓	✓		✓
Alternatifbank A.Ş.	✓	X		X
Denizbank A.Ş.	X	X		✓
HSBC Bank A.Ş.	X	✓		X
ING Bank A.Ş.	X	✓		X
QNB Finansbank A.Ş.	✓	✓		X
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	✓	✓		X

2014 yılında riskten korunma muhasebesini uygulayan bankaların % 67'si gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlamakta iken net yatırım riskinden korunma sağlayan bankalar ise riskten korunma muhasebesini kullanan bankalar arasında % 33'lük paya sahiptir.

2015 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında Tablo 3'te görüldüğü gibi 34 banka arasından on bir bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 32 olmaktadır.

Tablo-3: 2015 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri			
	Gerçeğe Değer Korunma	Uygun Riskinden	Nakit Akış Riskinden Korunma	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	✓		X	✓
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	X		✓	X
Türkiye İş Bankası A.Ş.	✓		X	X
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	✓		✓	✓
Alternatifbank A.Ş.	✓		X	X
Burgan Bank A.Ş.	X		✓	X
Denizbank A.Ş.	X		X	✓
HSBC Bank A.Ş.	X		✓	X
ING Bank A.Ş.	X		✓	X
QNB Finansbank A.Ş.	✓		✓	X
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	✓		✓	✓

2015 yılında riskten korunma muhasebesini uygulayan bankaların %55'i gerçeğe uygun değer riskinden korunan bankalardır. Nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 64 iken, net yatırım riskinden

korunma sağlayan işletmeler riskten korunma muhasebesini kullanan bankalar arasında %36'lık paya sahiptir.

2016 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında, Tablo 4'te görüldüğü gibi 34 banka arasından on bir bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 32 olmaktadır.

Tablo-4: 2016 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri			
	Gerçeğe Değer Korunma	Uygun Riskinden	Nakit Riskinden Korunma	Akış Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	✓		✓	✓
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	X		✓	X
Türkiye İş Bankası A.Ş.	✓		X	X
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	✓		✓	✓
Alternatifbank A.Ş.	✓		X	X
Burgan Bank A.Ş.	X		✓	X
Denizbank A.Ş.	X		X	✓
HSBC Bank A.Ş.	X		✓	X
ING Bank A.Ş.	X		✓	X
QNB Finansbank A.Ş.	✓		✓	X
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	✓		✓	✓

2016 yılında riskten korunma muhasebesini uygulayan bankaların %55'i gerçeğe uygun değer riskinden korunan bankalardır. Nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 73 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmeler riskten korunma muhasebesini kullanan bankalar arasında %36'lık paya sahiptir.

2017 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında, Tablo 5'te görüldüğü gibi 34 banka arasından on iki bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 35 olmaktadır.

Tablo-5: 2017 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri					
	Gerçeğe Değer Korunma	Uygun Riskinden	Nakit Riskinden Korunma	Akış	Net Riskinden Korunma	Yatırım
Akbank T.A.Ş.		✓		✓		✓
Fibabanka A.Ş.		✓		X		X
Şekerbank T.A.Ş.		✓		X		X
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		✓		✓		X
Türkiye İş Bankası A.Ş.		✓		X		X
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.		✓		✓		✓
Alternatifbank A.Ş.		✓		X		X
Burgan Bank A.Ş.		X		✓		X
Denizbank A.Ş.		X		X		✓
ING Bank A.Ş.		X		✓		X
QNB Finansbank A.Ş.		✓		✓		X
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		✓		✓		✓

2017 yılında riskten korunma muhasebesini uygulayan bankaların %75'i gerçeğe uygun değer riskinden korunan bankalardır. Nakit akış riskinden korunma sağlayan işletmelerin oranı % 58 iken, net yatırım riskinden korunma sağlayan işletmeler riskten korunma muhasebesini kullanan bankalar arasında %33'lük paya sahiptir.

2018 yılı konsolide finansal tabloları bağımsız denetçi raporlarına bakıldığında, Tablo 6’da görüldüğü gibi 34 banka arasından on üç bankanın riskten korunma muhasebesini kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre finansal riskten korunma oranının örneklem içerisindeki payı % 38 olmaktadır.

Tablo-6: 2018 Yılı Bankacılık Sektöründe Kullanılan Riskten Korunma Türleri

Banka Adı	Riskten Korunma Türleri			
	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	Nakit Riskinden Korunma	Akış	Net Yatırım Riskinden Korunma
Akbank T.A.Ş.	✓	✓		✓
Fibabanka A.Ş.	✓	X		X
Şekerbank T.A.Ş.	✓	X		X
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	✓	✓		X
Türkiye İş Bankası A.Ş.	✓	X		X
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	✓	✓		✓
Alternatifbank A.Ş.	✓	X		X
Burgan Bank A.Ş.	X	✓		X
Denizbank A.Ş.	X	✓		✓
ING Bank A.Ş.	X	✓		X
QNB Finansbank A.Ş.	✓	✓		X
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	✓	✓		✓
Odea Bank A.Ş.	X	✓		X

2018 yılında riskten korunma muhasebesini uygulayan bankaların % 69’u gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlamakta iken net

yatırım riskinden korunma sağlayan bankalar ise riskten korunma muhasebesini kullanan bankalar arasında % 31’lik paya sahiptir.

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının finansal riskten korunma muhasebesinde en çok tercih ettiği türlerden biri olan gerçeğe uygun değer riskinden korunma üzerinde etkinlik testi gerçekleştirilmiş ve bulgularına aşağıda yer verilmiştir. Verilerin toplanması sırasında Fibabank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş. ve Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş. verilerinin yapılacak olan etkinlik testine uygun olmadığı belirlenmiş olup belirtilen üç banka, araştırma kapsamının dışında bırakılmıştır.

Tablo-7: Akbank Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2014	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli Yabancı Para (YP) Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Faiz	%102	%103	%106	%111	-
Sabit Faizli TL Konut Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur	%101	%101	%101	%101	%99
Sabit Faizli TL Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur	%101	%102	-	-	-
Sabit Faizli Finansal Kiralama Alacakları	Faiz	-	%95	%106	%97	%98
Sabit Faizli İhraç Edilen YP Eurobond, YP Finansal Kiralama Alacakları	Faiz ve Kur	-	%92	%82	%100	%97
Sabit faizli YP G.U.D Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	Faiz	-	-	-	-	%129
Sabit Faizli TL Ticari Kredi Portföyü, YP Temin Edilen Kaynaklar	Faiz ve Kur	-	-	-	-	%100

Kaynak: (Akbank, 2014, s.57; Akbank, 2015, s. 53; Akbank, 2016, s. 63; Akbank, 2017, s. 71; Akbank, 2018, s. 95)

Bankanın 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 21 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 20'sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 95 olarak belirlenmiştir.

Tablo-8: Türkiye İş Bankası Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond	Faiz	%157	-	-	-
Sabit Faizli Kullanılan Krediler	Faiz	%388	%113	%118	%103
Sabit Faizli İhraç Edilen Eurobond ve Greenbond	Faiz	-	%111	%118	%108

Kaynak: (Türkiye İş Bankası, 2015, s.88; Türkiye İş Bankası, 2016, s. 97; Türkiye İş Bankası, 2017, s. 108; Türkiye İş Bankası, 2018, s.142)

İlgili bankanın 2015 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 8 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 6'sında istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 75 olarak belirlenmiştir.

Tablo-9: Yapı ve Kredi Bankası Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2014	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli TL Ev ve Taşıtlı Kredileri ile Yabancı Para Cinsi Kullanılan Fonlar	Sabit Faiz ve Kur	%128	-	-	-	-
Sabit Faizli TL Ev ve Taşıtlı Kredileri ile Yabancı Para Cinsi Kullanılan Fonlar ve Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur	-	%108	-	-	-
Sabit Faizli Kredi, Yabancı Para Kullanılan Fon ve Yabancı Para Menkul Kıymetler	Sabit Faiz ve Kur	-	-	%129	%106	%28

Kaynak: (Yapı ve Kredi Bankası, 2014, s.65; Yapı ve Kredi Bankası, 2015, s.67; Yapı ve Kredi Bankası, 2016, s.82; Yapı ve Kredi Bankası, 2017, s.79; Yapı ve Kredi Bankası, 2018, s.84)

Bankanın 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 5 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 2'sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 40 olarak belirlenmiştir.

Tablo-10: Alternatifbank Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2014	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli Eşit Taksit Ödemeli Taksitli Ticari Krediler	Sabit Faiz ve Kur	%91	%18	%38	%122	%596

Kaynak: (Alternatifbank, 2014, s. 57; Alternatifbank, 2015, s. 66; Alternatifbank, 2016, s.79; Alternatifbank, 2017, s. 83; Alternatifbank, 2018, s. 90)

İlgili bankanın 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 5 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 2'sinde istenen etkinlik aralığında kalındığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 40 olarak belirlenmiştir.

Tablo-11: QNB Finansbank Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2014	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli Krediler	Sabit Faiz Riski	%83	%97	%77	%706	%99
Sabit Faizli Proje Finansmanı Kredisi	Sabit Faiz Riski	%81	%134	%26	%41	%58
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar- Sabit Kuponlu YP Eurobond	Faiz Riski	%100	%101	%106	%120	%100
İhraç Edilen Sabit Faizli Menkul Kıymet	Faiz Riski	%101	%97	%106	%96	%116
Sabit Faizli YP Kredi	Faiz Riski	-	%104	%101	%98	%99

Kaynak: (QNB Finansbank, 2014, ss. 94-95; QNB Finansbank, 2015,ss. 95-96; QNB Finansbank, 2016,ss. 110-111; QNB Finansbank, 2017,ss. 113-114; QNB Finansbank, 2018,ss. 134-135)

Bankanın 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 24 adet bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu

işlemlerin 18'sinde istenen etkinlik aralığında kaldığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 75 olarak belirlenmiştir.

Tablo-12: Türkiye Garanti Bankası Etkinlik Testi Sonuçları

Korunmak İstenen Kalemler	Maruz Kalınan Risk	2014	2015	2016	2017	2018
Sabit Faizli Ticari Krediler	Faiz Riski	% 138	% 108	% 141	% 359	% 27
Sabit Faizli Menkul Kıymetler	Faiz Riski	% 149	% 97	% 188	% 32	% 81
Sabit Faizli İhraç Edilen Menkul Kıymetler	Faiz ve Kur Riski	% 500	% 953	% 1259	% 3722	% 645
Sabit Faizli Konut Kredileri	Faiz Riski	-	% 181	% 114	% 108	% 157

Kaynak: (Türkiye Garanti Bankası, 2014, s.84; Türkiye Garanti Bankası, 2015, s.91; Türkiye Garanti Bankası, 2016, s.100; Türkiye Garanti Bankası, 2017, s.117; Türkiye Garanti Bankası, 2018, s.141)

İlgili bankanın 2014 ile 2018 yılları arasında riskten korunma konusunda yaptığı işlemlere bakıldığında; toplam 15 adet işlem bildirim yapıldığı görülmüştür. Bu işlemlerin 4'ünde istenen etkinlik aralığında kaldığı tespit edilmiş olup başarı oranı % 27 olarak belirlenmiştir.

4. SONUÇ

Türkiye ve Dünya'da işletmeler olağan faaliyetlerine devam ederken sık sık finansal risk kavramı ile karşı karşıya kalmakta ve bu riskleri azaltacak çözüm yollarına başvurumaktadırlar. Finansal risklerden korunma adına kullanılan yöntemlerin kayıt altına alınması konusunda da hem dünyada hem de Türkiye'de düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda KGK tarafından yayımlanan TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme ve TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı; riskten korunma muhasebesi ile ilgili ölçüm, muhasebeleştirme, raporlama ve finansal tablo dışı bırakma gibi konulara açıklık getirmektedir. İşletmelerin riskten korunma muhasebesini uygulayabilmesi için belirli şartları sağlaması gerektiği de yine bu standart içerisinde yer alan önemli noktalardan birisidir. Konulan şartlardan birisi riskten korunmada etkinliğin tespit edilmesi olup riskten korunma amacıyla edinilen araçların koruma dönemi içerisinde etkin olup olmadığının

sorgulanmasını ve sonuçların finansal tablolara aktarılıp bilgi kullanıcıları için raporlanmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda daha önceki yıllarda yapılmış olan akademik çalışmalar da göz önüne alındığında; Türkiye'deki risk ortamı ile birlikte finansal riskten korunma muhasebesini kullanan işletmelerin yıllara göre gösterdikleri gelişimin ve korunmada elde edilen etkinlik düzeylerinin bilinmesinin işletmenin sürekliliği ve olumsuz durumlarda göstereceği performans konusunda bilgi kullanıcılarına fikir vereceği düşünülmektedir.

Çalışmada; Türkiye'de bankacılık sektörünün 2014-2018 verileri üzerinde incelemeler yapılmış olup yıllara göre kur ve faiz düzeylerinde yaşanan artışların ve buna bağlı olarak finansal riskin artmasının, riskten korunma muhasebesi kullanımını da artırdığı görülmüştür. Finansal riskten korunmada tercih edilen türlere bakıldığında ise ağırlıklı olarak gerçeğe uygun değer ve nakit akış riskinden korunma sağlandığı görülmekte olup en az net yatırım riskinden kaçınıldığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda işletmeler tarafından, ülkedeki finansal belirsizlik ile elinde bulundurduğu varlık veya borçların gerçeğe uygun değerinde yaşanabilecek sıkıntıların ve bununla birlikte ortaya çıkabilecek nakit akış problemlerinin öncelikli olarak ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinlik testinden elde edilen bulgulara göre ise, Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının sadece kur ve faiz riskinden kaçındığı ve bu riskten korunmak için ağırlıklı olarak faiz ve çapraz para swabı kullandığı tespit edilmiştir. Korumak istenen varlıkların ise genellikle sabit faizli ticari krediler, sabit faizli konut kredileri, satılmaya hazır finansal varlıklar ve sabit faizli ihraç edilen Eurobond olarak tercih edildiği saptanmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında Türkiye'de özellikle kur ve faiz oranlarında yaşanan dalgalanmaların bankaları bu konuda önlem almaya ittiği görülmektedir. Yaşanan ve yaşanması muhtemel olan olumsuzluklara karşı bankaların bilançolarındaki ağırlıklı olarak en fazla paya sahip olan krediler konusunda koruma yoluna gitmesi işletmelerin sürekliliğini sağlamada bilgi kullanıcılarına olumlu mesajlar vermektedir. Etkinlik testi sonuçlarına bakıldığında; finansal riskten korunmada belirlenmiş olan etkinlik aralığında bulunmada en başarı olan işletmelerin, Akbank T.A.Ş., QNB Finansbank A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A. Ş. olduğu görülürken Türkiye Garanti Bankası'nın örneklemedeki diğer mevduat bankaları ile benzer başarıyı gösteremediği tespit edilmiştir.

İşletmelerin çevrelerinde var olan finansal risk unsurları düşünüldüğünde, riskten korunma amacıyla araçlar edinmelerinin sürekliliği sağlamada olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de risk unsurunun fazla olduğu sektörlerden birisi olan bankacılık sektöründe riskten korunma amaçlı türev ürün kullanımının artırılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulduğunda

daha sonra yapılacak çalışmaların farklı bir sektör ve riskten korunma türü üzerinde yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 03.12.2018)

Akbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 03.12.2018)

Akbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 03.12.2018)

Akbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 03.12.2018)

Akbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 01.03.2019)

Alternatifbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 15.12.2018)

Alternatifbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 15.12.2018)

Alternatifbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 15.12.2018)

Alternatifbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 15.12.2018)

Alternatifbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 01.03.2019)

Aydın, N.,Başar, M., & Coşkun, M. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bontas, C. B. (2009). Basic Principles of Hedge Accounting. *Economy Transdisciplinarity Cognition Journal*, 1–13.

Budak, H., & Semra, E. (2012). Kredi Riski Tahminide Yapay Sinir Ağları ve Lojistik Regresyon Analizi Karşılaştırılması. *Online Academic Journal of Information Technology*, 3, 23–30.

Chambers, N. (2009). *Türev Piyasalar*. İstanbul: Beta Yayınları.

Çakır, H., & Sabuncu, B. (2016). Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçlarının Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 121–137.

Çiftçi, H.N. (2018). *Bankacılık Sektöründe Risk ve Riskten Korunma Muhasebesi; İlkeler ve Öneriler*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Di Clemente, A. (2015). Hedge Accounting and Risk Management: An Advanced Prospective Model for Testing Hedge Effectiveness. *Economic Notes*, 44(1), 29–55.

Doğanay, M. (2016). Döviz Kuru Riski Yönetimi: Türkiye Tütün Endüstrisi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 518–537.

Doğanoğlu, A. U. (2014). *Finansal Riskten Korunma Muhasebesi ve Türkiye Uygulamalarının Tespiti*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emhan, A. (2009). Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetimde Kullanılan Teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 209–220.

Finnerty, J. D., & Grant, D. (2002). Alternative Approaches to Testing Hedge Effectiveness Under SFAS No. 133. *Accounting Horizons*, 16(2), 95–108.

Finnerty, J. D., & Grant, D. (2003). Testing Hedge Effectiveness under SFAS 133. *CPA Journal*, 4(Apr), 40–47.

Gündoğdu, A. (2016). *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Horcher, K. (2005). *Essentials of Financial Risk Management*. New Jersey: Wiley.

Hull, J. C. (2012). *Options, Futures and Other Derivatives* (8. Baskı). Harlow: Pearson Education.

Kayaalp, A. İ., & Kıymetli Şen, İ. (2017). Türev Ürünlere Riskten Korunma Muhasebesine Göre Etkinlik Testlerinden Dollar Offset Yönteminin Uygulanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(3), 315–329.

KGK. 2018. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü), www.kgk.gov.tr

KGK. 2017. TFRS 7 Finansal Araçlar Açıklamalar, www.kgk.gov.tr

KGK. 2017. TFRS 9 Finansal Araçlar, www.kgk.gov.tr

KGK. 2017. TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü, www.kgk.gov.tr

KGK. 2017. TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, www.kgk.gov.tr

Lindahl, M. (1989). Measuring Hedging Effectiveness with R2: A Note.

Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi

Journal of Futures Markets, 9(5), 469–475.

Newbold, P. (2000). *İşletme ve İktisat İçin İstatistik* (4. Baskı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Okudan, F. (2009). *Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri : Muhasebe Sorunları Çözüm Önerileri Ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

QNB Finansbank, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 20.12.2018)

QNB Finansbank, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 20.12.2018)

QNB Finansbank, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 20.12.2018)

QNB Finansbank, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 20.12.2018)

QNB Finansbank, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 01.03.2019)

Ramirez, J. (2007). *Accounting for Derivatives: Advanced Hedging Under IFRS Account*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Rao, S. (2012). Derivatives in Risk Management. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Science*, 1(4), 55–60.

TCMB. Gösterge Niteliğindeki Merkez Bankası Kurları, www.tcmb.gov.tr (Erişim Tarihi 10.01.2018)

TCMB. Merkez Bankası Faiz Oranları, , www.tcmb.gov.tr (Erişim Tarihi 10.01.2018)

Türel, A. (2008). *Riskten Korunma Muhasebesi ve Finansal Tablolarda Raporlanması*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkiye Garanti Bankası, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 25.12.2018)

Türkiye Garanti Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 01.03.2019)

- Türkiye İş Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 05.12.2018)
- Türkiye İş Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 05.12.2018)
- Türkiye İş Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 05.12.2018)
- Türkiye İş Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim: 01.03.2019)
- Yapı ve Kredi Bankası, 2014 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim Tarihi: 10.12.2018)
- Yapı ve Kredi Bankası, 2015 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim Tarihi: 10.12.2018)
- Yapı ve Kredi Bankası, 2016 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim Tarihi: 10.12.2018)
- Yapı ve Kredi Bankası, 2017 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim Tarihi: 10.12.2018)
- Yapı ve Kredi Bankası, 2018 Yılı Konsolide Finansal Tabloları Bağımsız Denetçi Raporu, (Erişim Tarihi: 01.03.2019)
- Yavuz, S. T. (2002). Risk Yönetimi “İçeri” Aktif Pasif Yönetimi “Dışarı” (mı?), Aktif Pasif Komitesi (APKO) Faiz Riski Yönetiminin Neresinde? *Bankacılar Dergisi*, 41, 21–31.
- Yıldırak, K., Çalışkan, N., & Çetinkaya, Ş. (2008). *Türev Ürün Fiyatlama Teknikleri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yıldıran, M. (2010). *İşletme Finansının Küreselleşmesi: Türk Reel Sektöründe Finansal Yapının Küreselleşmesi, Sebepler, Avantajlar, Riskler ve Yönetim Stratejileri*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Yücel, T., Mandacı, P. E., & Kurt, G. (2007). İşletmelerin Finansal Risk Yönetimi ve Türev Ürün Kullanımı: İMKB 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 36, 106–114.